

Handleiding

Maatschappelijke belangenafweging en transparantie in het beleggingsproces

**‘De dilemma’s van de samenleving zijn
ook onze dilemma’s’**

Den Haag, 16 april 2007

Inhoudsopgave

pagina

3	Aanleiding
5	Actuele situatie
7	Discussie binnen de fondsen
10	Acties op korte termijn
12	Acties op langere termijn
14	Rol VB

Aanleiding

Stand van zaken tot 18 maart 2007

Bedrijfstakpensioenfondsen verenigd binnen VB, hebben een gezamenlijk vermogen van meer dan 420 miljard euro. Het thema maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) heeft in de afgelopen jaren regelmatig op de agenda van bedrijfstakpensioenfondsen gestaan. Daarbij is echter sprake van tempoverschillen. Sommige fondsen hebben de discussie gevoerd en hun beleid summier geformuleerd. Andere fondsen hebben hun beleid ten aanzien van socially responsible investment (SRI) uitgebreid beschreven. Weer andere fondsen hebben wellicht wel eens aandacht besteed aan het onderwerp, maar zijn niet gekomen tot de vaststelling van een MVB-beleid.

Er zijn derhalve grote tempoverschillen in de beleidsontwikkeling en de implementatie van beleid ten aanzien van MVB en de manier waarop transparantie over het beleid vorm krijgt. Deze tempoverschillen ontstaan deels door de schaalgrootte (grotere fondsen zouden eerder aan de ontwikkelen en implementatie van MVB-beleid toekomen), deels vanwege de al dan niet bestaande druk uit de eigen achterban of de publieke opinie.

Uitzending van Zembla 18 maart 2007

Op zondag 18 maart 2007 zond Zembla een documentaire uit onder de titel: 'Het clusterbomgevoel'. De uitzending is te zien via internet:

<http://omroep.vara.nl/ZEMBLA.1303.0.html>

In deze documentaire werd de aandacht gevestigd op beleggingen van pensioenfondsen in bedrijven die verantwoordelijk zijn voor, dan wel betrokken zijn bij de productie van anti-personeelsmijnen, clusterbommen, zware milieuverontreiniging en kinderarbeid. Commentaren van pensioenfondsen in de uitzending wekten de indruk dat pensioenfondsen geen oog hebben voor de maatschappelijke gevolgen van hun beleggingen maar slechts voor het maken van rendement.

Media

De media (radio, tv en pers) belichtten na de uitzending het onderwerp op vele wijzen. Uit de artikelen, commentaren en columns bleek weinig begrip voor het beleid van de pensioenfondsen, die het als hun eerste opdracht zien voor een goed, betaalbaar pensioen te zorgen maar daarnaast wel degelijk oog hebben voor de maatschappelijke gevolgen van hun investeringen. Hoewel de stroom van media-uitingen in de loop van twee weken afnam, is de belangstelling zeker niet verdwenen. Nog zeer regelmatig komt het thema MVB terug.

Tweede Kamer

In de Tweede Kamer werden op de dinsdag na de uitzending vragen gesteld aan de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de minister van Financiën. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gaf aan geen behoefte te hebben aan wetgeving en het opstellen van zwarte lijsten met bedrijven of sectoren waarin pensioenfondsen niet mogen beleggen. De Kamer accepteerde deze opstelling, mede vanwege de verwachting van de minister dat pensioenfondsen beleid zullen ontwikkelen, resp. bijstellen en dat beleid ook in praktijk zullen brengen. Wanneer echter niet op korte termijn resultaten te melden zijn zullen kamerleden het onderwerp zeker opnieuw agenderen.

De minister van Financiën heeft beloofd regelgeving op het gebied van beleggingen in controversiële bedrijven en sectoren in andere landen, waaronder België en Noorwegen te zullen bestuderen en na te gaan wat daarvan het effect is. Afgelopen dinsdag (10 april) is in de Kamer nogmaals gesproken over het onderwerp maatschappelijk verantwoord beleggen. Er zijn toen veel moties ingediend, waarvan de meeste niet zijn aangenomen, maar die wel aangeven hoe zeer het onderwerp ook in de politiek leeft.

Reacties deelnemers

Tot slot de reacties van deelnemers. Sommige fondsen ontvingen slechts enkele tot tientallen reacties van deelnemers naar aanleiding van de commotie. Andere fondsen kregen tot meer dan 1200 reacties van deelnemers. VB ontving bijna 1500 oproepen van deelnemers/consumenten die opriepen tot een ander beleggingsbeleid van pensioenfondsen. Aan al deze mensen is een reactie gestuurd.

Actuele situatie

Spoedberaad Beleggerscommissie en PA/PR

Op verzoek van het VB-Bestuur zijn de Beleggerscommissie en de Commissie PA/PR tweemaal in een gecombineerde vergadering bijeen geweest. Aan deze bijeenkomsten is tevens deelgenomen door de consultants van het adviesbureau Hill & Knowlton (H&K), dat in opdracht van VB een onderzoek heeft verricht en aanbevelingen heeft gedaan voor een adequate reactie van de sector op het ontstane debat.

Pensioenfondsen presenteren deze weken hun jaarverslagen. Een deel van de fondsen laat deze presentatie gepaard gaan met een persbijeenkomst. Dit is reeds gebeurd bij het Spoorwegpensioenfonds, het pensioenfonds Openbaar Vervoer, PGGM en ABP. Tijdens deze persbijeenkomsten hebben de pensioenfondsen uiteraard ook stilgestaan bij het vormgeven van hun MVB-beleid. De reacties naar aanleiding van de persconferenties waren gematigder dan in de afgelopen weken. Er was wel veel aandacht voor het beleggingsbeleid.

De ervaring leert dat het geven van openheid van zaken bijdraagt aan het begrip voor de dilemma's van de pensioenfondsen. Vandaar dat deze fondsen er, mede naar aanleiding van Zembla, ook voor hebben gekozen over te gaan tot disclosure (publicatie op website) van hun aandelenbeleggingen. Ook PME en PNO Media hebben aangegeven hun (beursgenoteerde) beleggingen te publiceren.

H&K heeft onderzoek gedaan naar de ervaringen met disclosure in de VS (Calpers) en in Noorwegen (Norges Bank). Daarnaast zijn aanbevelingen gedaan over hoe zowel VB als de leden van VB om zouden moeten gaan met disclosure. Tot slot zijn aanbevelingen gedaan over hoe op de langere termijn de sector kan werken aan herstel van het vertrouwen bij het publiek. De aanbevelingen die zijn overgenomen tijdens het beraad van beleggers en communicatiespecialisten staan in de hoofdstukken 'Acties op korte termijn' en 'Acties op langere termijn' van deze Handleiding.

H&K heeft daarnaast op 2 en 4 april een marktonderzoek laten verrichten onder 900 respondenten – mensen die via internet een vragenlijst beantwoordden. De steekproef is voldoende representatief om met redelijke zekerheid uitspraken te doen over de mening van consumenten / deelnemers. Dat onderzoek vond dus twee weken na de uitzending plaats.

De belangrijkste conclusies van het onderzoek van 2 april zijn als volgt:

- 72% van de Nederlandse bevolking heeft kennis genomen van het feit dat pensioenfondsen beleggen in bedrijven die onder andere clusterbommen produceren, het milieu vervuilen of gebruik maken van kinderarbeid.
- 71% hiervan vindt dat onaanvaardbaar
- 91% vindt openbaarmaking van bedrijven waarin wordt belegd een goed idee
- 46% vindt dat voldoende
- 47% verwacht meer stappen
- 61% meent dat de fondsen het zelf moeten oplossen; dus geen regelgeving.

42% geeft aan dat het vertrouwen in de pensioenfondsen is afgenomen. Dat is

erg veel. Opvallend is dat de 65+ categorie hier milder is dan de jongere generaties. Dat betekent dat maatschappelijk verantwoord beleggen door de pensioenfondsen in de toekomst blijft spelen.

Op 4 april is nagegaan of men de volgende eerder geformuleerde stellingen onderschreef:

- beleggingen worden gedaan in achterkamertjes en deugen snel niet
- de pensioenfondsen sluiten zich af voor de samenleving en weten niet wat daar speelt en wat er wel en wat er niet kan
- rendement behalen gaat ten koste van ethisch verantwoord gedrag.
-

Conclusies uit dit onderzoek zijn:

- 48% is het eens met de stelling dat behalen van rendement bij de pensioenfondsen ten koste gaat van ethisch verantwoord gedrag
- een relatief groot deel (37%) heeft hierover geen mening
- 62% vindt het behalen van rendement NIET belangrijker dan ethisch verantwoord gedrag
- 86% is het ermee eens dat pensioenfondsen onduidelijk zijn over hun beleid

Uit deze uitkomsten mag geconcludeerd worden dat deelnemers behoefte hebben aan meer inzicht en uitleg over het beleggingsbeleid van hun pensioenfonds. Het feit dat 61% van de respondenten aangeeft rendement NIET belangrijker te vinden dan ethisch verantwoord gedrag geeft daarnaast aan dat fondsen het onderwerp serieus moeten nemen en er niet van uit kunnen gaan dat de aandacht voor het onderwerp wel weer over zal waaien.

Voorts mogen bestuurders van pensioenfondsen zich realiseren dat niets doen niet alleen het risico met zich meebrengt dat het 'eigen' pensioenfonds reputatieschade oploopt, maar dat daarmee de reputatie van de gehele sector wordt geschaad.

Discussie binnen de fondsen

Een inventarisatie van de situatie bij een aantal bedrijfstakpensioenfondsen leert dat er heel verschillend wordt gereageerd op de ontstane situatie na de uitzending van Zembla. De ene bestuurder noemt het een crisissituatie die gepaard gaat met veel reputatieverlies. Fondsen met een dergelijke opstelling willen snel in actie komen om de schade zo veel mogelijk te beperken. Een andere bestuurder meent dat het niet meer is dan een storm in een glas water. Een derde ziet de noodzaak MVB op de agenda te zetten, maar schetst vervolgens alle dilemma's, wat doet vermoeden dat de problemen voor het daadwerkelijk implementeren van MVB-beleid worden uitvergroet, zonder dat wordt gereageerd op de publieke opinie.

Dit laat het verschil zien tussen de ratio en de emotie. Het is aan de besturen van de pensioenfondsen ratio en emotie met elkaar in contact te brengen. Van belang is daarbij te bedenken dat de pensioenfondsen niet vanaf nul beginnen. Veel fondsen hebben al nagedacht over MVB. Een aantal fondsen was ook al bezig met het toepassen van MVB-beleid in de portefeuille. Dat proces wordt nu versneld; in elk geval wint het aan belang.

Duidelijk mag zijn dat elk pensioenfonds een eigen identiteit heeft, vanwege de verschillen in 'achterban'. Die identiteit kan leiden tot een verschillende invulling van MVB-beleid tussen pensioenfondsen, waarbij uiteraard de uitvoerbaarheid – zeker in een situatie van uitbesteding aan een vermogensbeheerder werkend voor meerdere fondsen – niet uit het oog mag worden verloren.. Dit benadrukt het belang dat de besturen zelf per fonds het beleid invullen. Anderzijds kan een bestuur er niet zonder meer van uit gaan dat het weet wat op dit gebied leeft bij de achterban. Onderzoek onder deelnemers laat soms verrassende uitkomsten zien.

Dilemma's bij het formuleren van MVB-beleid

Het beleggen van pensioenvermogen is niet eenvoudig. Beleggingen moeten er voor zorgen dat het pensioenfonds de verplichtingen kan nakomen. Dat de beleggingen van pensioenfondsen de economische en maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloeden is duidelijk. Er zijn echter grenzen aan de verantwoordelijkheden van pensioenfondsen. Vanuit de samenleving wordt de verantwoordelijkheid van pensioenfondsen soms echter zeer vergaand geïnterpreteerd. Op verschillende toon en in verschillende mate van stelligheid worden beleggingen ter discussie gesteld in de wapenindustrie, nucleaire energie, tabak, alcohol, gokbedrijven, milieuverontreinigende sectoren, bedrijven waar kinderarbeid voorkomt of die bijdragen aan schending van mensenrechten, bedrijven die dierproeven doen, de farmaceutische industrie etc. Wat men onaangenaam vindt, wil men weren – ook uit de beleggingsportefeuille van pensioenfondsen - zonder dat men zich altijd realiseert wat de consequenties hiervan zijn en in hoeverre deze wens zich verhoudt tot het gedrag dat zij zelf als consument vertonen. Pensioenfondsbestuurders en uitvoerders snappen dit spanningsveld. Zij voorzien ook dat straks alle aspecten van het beleggen ter discussie kunnen worden gesteld, zeker als alle beleggingen openbaar worden. Zij vrezen dat daardoor het universum waar zij in kunnen beleggen sterk wordt verkleind en vragen zich af waar zij grenzen kunnen trekken. Hier valt echter wel het een en ander over te zeggen.

Een eerste uitgangspunt bij het formuleren van MVB-beleid kan zijn de verboden op basis van wet of internationale verdragen. Deze verboden binden weliswaar alleen de landen, maar bieden een helder referentiekader voor pensioenfondsen. Op dit moment zijn er naast de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UN) bijvoorbeeld internationale verdragen voor een verbod op antipersoneelsmijnen (UN). Van de ILO is de Fundamentele Verklaring van Rechten op het Werk bekend: vrijheid van vereniging, vrijheid van collectieve onderhandelingen, verbod op slavenarbeid en verbod op kinderarbeid. De OESO heeft daarnaast ook richtlijnen voor MVB-beleid. In de OESO-richtlijnen worden bedrijven bijvoorbeeld opgeroepen een bijdrage te leveren aan het afschaffen van kinderarbeid.

Voorts kan gesproken worden over beleid ten aanzien van bedrijven die zich bezig houden met wapenindustrie (geheel of alleen specifieke producten zoals clusterbommen, kernbewapening); mensenrechtenschendingen; milieudegradatie; nucleaire energie; tabak; alcohol; gokindustrie; seksindustrie, dierproeven, farmaceutische industrie.

Om de dilemma's concreet te maken volgen hier enkele voorbeelden:

Slechts weinigen zullen ontkennen dat milieuvervuiling door de olie-industrie een probleem is. Tegelijkertijd is iedereen afhankelijk van olie voor transport, verwarming etc.

Kinderarbeid wordt door de meeste mensen afgekeurd. Maar kinderarbeid bestaat in vele gradaties. De ILO doet aanbevelingen om de ergste vormen van kinderarbeid uit te bannen. Een belangrijke aanbeveling is dat een kind dat werkt daarnaast ook in staat moet worden gesteld om een opleiding te volgen (ILO-conventie 182).

Implementatie van MVB-beleid

Het is niet eenvoudig voor een pensioenfonds om inzicht te krijgen in de staat van dienst op het gebied van ESG-criteria [Environmental (milieu), Social (maatschappij) en Governance (ondernemingsbestuur)] van alle bedrijven die het fonds in portefeuille heeft. Vaak is niet bekend welke activiteiten een bedrijf uitvoert, zeker niet in de emerging markets. Nog minder is bekend met welke leveranciers en afnemers de bedrijven zaken doen, het probleem van verantwoord ketenbeheer. Bij beleggingen in beleggingsfondsen is dit alles nog moeilijker boven tafel te krijgen dan bij directe beleggingen. Er zijn echter allerlei gespecialiseerde bedrijven en afdelingen van grotere organisaties die dit soort informatie kunnen leveren. Zo is informatie verkrijgbaar bij Innovest (MSCI World), Dutch Sustainability Research (DSR), ISS, F&C, Double Dividend, IRIS en mogelijk andere organisaties.

Het handen en voeten geven aan een MVB-beleid kan op verschillende manieren:

- Uitsluiting
- Engagement
- Actief stemgedrag
- Best in class beleid
- Insluiting

Het meest voor de hand liggend lijkt het om als pensioenfonds beleggingen in bedrijven die niet voldoen aan de MVB-criteria van het fonds uit te sluiten uit de beleggingsportefeuille.

Bij een uitsluitingsbeleid kan worden gedacht aan de aspecten die eerder zijn genoemd. Ook is het denkbaar dat beleggingen in specifieke regio's of landen worden uitgesloten wanneer bekend is dat in die gebieden veel mis is op het gebied van ESG. Dit middel is snel en effectief voor het fonds, maar stopt de bekritiseerde activiteit of handelwijze veelal niet.

Een andere vorm om MVB-beleid vorm te geven is door middel van 'engagement', d.w.z. het beïnvloeden van het bedrijfsbeleid door met de onderneming in gesprek te gaan. Dit middel is trager, maar richt zich wel op het beëindigen van de bekritiseerde activiteit of handelwijze.

Een nadrukkelijk bijdrage aan de ontwikkeling en beoordeling van het bedrijfsbeleid is een actieve participatie in de Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders, waaronder het stemmen over de voorstellen die ter tafel komen.

Een best in class beleid geeft richting aan de keuze van beleggingen in die ondernemingen die in hun categorie het best presteren op ESG-criteria. Engagement, actief stemgedrag en een best in class beleid gaan vaak samen.

Tenslotte kan een pensioenfonds ook nog kiezen voor expliciet insluitingsbeleid (waarin wil het pensioenfonds beleggen). Bij insluitingsbeleid kan een fonds er voor kiezen specifieke investeringen te doen, zoals in duurzame energie (zon, wind, water), duurzaam verbouwd hout (FSC), of bevordering van de lokale economie via microkrediet e.d.

In de praktijk is 'engagement' een heel nuttig instrument om bedrijven te bewegen hun aanpak aan te passen. Er zijn voorbeelden die laten zien dat engagement werkt. Zo heeft Nike de kinderarbeid aangepakt onder druk van aandeelhouders.

Uitsluiting levert directe resultaten op, omdat de stakeholders en de samenleving zien dat een pensioenfonds direct actie neemt. Daarmee is echter niet automatisch een bijdrage geleverd aan het voorkomen van de afgekeurde handelwijze van een bedrijf.

Met een insluitingsbeleid laat een pensioenfonds zien welke accenten het wil leggen.

Acties op korte termijn

VB beveelt de bedrijfstakpensioenfondsen aan hun MVB-beleid op korte termijn verder uit te werken. De discussie over de dilemma's moet daarvoor worden gevoerd binnen de besturen. Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het gehele beleid, inclusief het beleggingsbeleid en de daarmee gepaard gaande maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Het zal afhangen van de stand van zaken binnen een fonds op dit moment, op welke onderdelen daarbij de nadruk zal moeten liggen. De volgende punten vragen aandacht:

1. Gesprek met Deelnemers(raad) aangaan
2. Beleid ontwikkelen
3. Doorlichten van de portefeuille aan de hand van eigen beleid
4. Transparant communiceren
5. Implementatie
6. Verantwoording afleggen

ad 1: Alvorens MVB-beleid te formuleren moet het bestuur weten wat er leeft in de achterban. Dit kan door het raadplegen van de Deelnemersraad, maar het kan ook breder, door een dialoog op de website o.i.d.

ad. 2: Het bestuur van het pensioenfonds ontwikkelt MVB-beleid of scherpt bestaand beleid eventueel aan en expliciteert dit. Het is niet eenvoudig tot een helder beleid te komen. Er zijn veel vragen en technische knelpunten. De onderwerpen die gestructureerd in de discussie aan de orde moeten komen, zijn:

- Wil het bestuur zich uitspreken over maatschappelijk verantwoord beleggen?
- Zo ja, welke elementen wil het bestuur in het beleid opnemen?
- Wil het bestuur bij het formuleren van beleid zich richten op uitsluitingsbeleid, op insluitingsbeleid of engagement aan de hand van ESG-criteria? En wat zijn dan de criteria die het fonds hanteert?
- Op welke manier voorziet een pensioenfonds in de benodigde informatie waar het gaat om indices en benchmarks

Het bestuur van het pensioenfonds mag zich overigens ook realiseren dat het onvermijdelijk zo is 'dat je niet weet wat je niet weet'.

Ad 3: Als er een beleid is geformuleerd moet de beleggingsportefeuille worden getoetst aan de hand van het beleid. Het is niet eenvoudig alle beleggingen te toetsen. Adequate informatie om de beleggingen te kunnen beoordelen is nog niet voor de hele portefeuille beschikbaar, al is er op dit gebied al wel veel informatie te koop. Bovendien blijken sommige pensioenfondsen problemen te ondervinden wanneer zij hun (externe) vermogensbeheerders vragen om het beleid te realiseren bij het beleggingsproces. Het is verstandig, al dan niet met collega bestuurders van andere pensioenfondsen, de vermogensbeheerders te beïnvloeden.

Ad 4: Over het beleid moet transparant worden gecommuniceerd met de deelnemers, de werkgevers en de overige stakeholders. Dat kan door het beleid op te nemen in de Verklaring van beleggingsbeginselen die elk pensioenfonds volgens de Pensioenwet moet

uitbrengen. Het is verstandig het beleid ook uit te dragen via de website en het jaarverslag. Ook kan het fonds het beleid uitdragen en toelichten in andere communicatiemiddelen, zoals de eigen krant, een brochure o.i.d. Hierbij doen zich vragen voor als: welke mate van transparantie is gewenst/voldoende; op welke wijze moeten aanvullende vragen van deelnemers worden beantwoord; welke zaken moeten worden besproken met de Deelnemersraad en het Verantwoordingsorgaan? Bij het informeren van de deelnemers moet ook een tijdpad worden gegeven op welke termijn het pensioenfonds denkt het MVB-beleid volledig te hebben geïmplementeerd.

Er is inmiddels een aantal pensioenfondsden die hun (beursgenoteerde) beleggingen publiceren op hun website. Dit noemt men ook wel 'disclosure'.

Indien een fonds besluit tot disclosure moet het volgende worden bedacht:

- Wat is de periode waarover wordt gepubliceerd: eens per jaar, eens per kwartaal of zelfs vaker?
- Welke beleggingen worden gepubliceerd: alleen de beursgenoteerde aandelen of ook de andere beleggingen?
- Tegen welke problemen loopt een pensioenfonds op dat belegt in bepaalde beleggingscategorieën of bedrijven?
- Is de gehele lijst van gepubliceerde beleggingen nagelopen aan de hand van het beleid? Zijn er goede toelichtingen opgenomen, waarmee het fonds, zo nodig, verklaart dat (nog) niet de gehele lijst is gescreend ten opzichte van het beleid, resp. waarom een belegging wordt aangehouden ook al lijkt die strijdig met het beleid.
- Het publiceren van de lijst is alleen zinvol als ook het beleid wordt gepubliceerd en een toelichting op de beslissingen die zijn genomen. Kan het pensioenfonds uitleggen waarom het in bedrijven belegt die niet (geheel) voldoen aan de door het fonds gehanteerde principes?
- Is er een goede lijst van vragen en antwoorden (Q & A's) zodat de deelnemer/stakeholder zelf het antwoord op zijn vragen kan vinden, resp. de helpdesk of een andere functiehouder binnen de uitvoeringsorganisatie de goede antwoorden geeft op binnenkomende vragen.

Ad 5: Het kost tijd om een MVB-beleid te implementeren. Er is overleg nodig met de interne en externe vermogensbeheerders. Het vraagt om het opstellen van duidelijke richtlijnen, zodat zij weten wat van hen wordt verwacht. En het vraagt tijd om de portefeuille aan te passen aan het beleid. Zo moeten veelal processen worden aangepast en mogelijk (nieuwe) indexen en benchmarks worden gekozen.

Ad 6: In het kader van Pension Fund Governance (PFG) legt een bestuur van een pensioenfonds verantwoording af aan een Verantwoordingsorgaan. In die verantwoording zal het bestuur niet alleen stil staan bij het MVB-beleid, maar ook bij de implementatie, het tijdpad, de vragen die nog open staan e.d.

(Gezamenlijke) acties op langere termijn

Veel pensioenfondsen zullen zich de vraag stellen hoe op termijn omgegaan moet worden met MVB. Het ligt voor de hand daarbij de krachten te bundelen. Onderzoek, het bespreken van de dilemma's, het aansturen van vermogensbeheerders kan wellicht eenvoudiger worden als pensioenfondsen samen optrekken. De volgende ideeën liggen op tafel.

Maatschappelijk debat

De debatten die worden gevoerd in de samenleving zijn terug te vinden in het beleid van de pensioenfondsen. Pensioenfondsen beginnen niet vanaf nul in deze discussie. Zij hebben zich de laatste jaren reeds ingespannen voor het onderzoek en het implementeren van MVB. Het is echter makkelijker voor pensioenfondsen om hun verantwoordelijkheid te nemen wanneer hun uitgangspunten breed worden gedragen in samenleving en politiek. Mag van pensioenfondsen worden verwacht dat zij een beleid ontwikkelen dat verder gaat dan waar de politiek zich aan heeft gecommitteerd? Pensioenfondsen willen de discussie graag voeren over hoe om te gaan met de diverse dilemma's. VB stelt voor een praktische commissie in het leven te roepen die zich gaat buigen over de praktische problemen waarmee de sector zich geconfronteerd ziet bij het formuleren en implementeren van MVB-beleid. In deze commissie kunnen naast vertegenwoordigers van de pensioenfondsen ook mensen van buiten de sector worden gevraagd zitting te nemen.

Informatiebehoefte

Pensioenfondsen ervaren het verkrijgen van relevante en betrouwbare informatie over het gedrag van ondernemingen als een probleem. Deels omdat over lang niet alle bedrijven relevante informatie voorhanden is, deels omdat de kosten van deze informatie hoog zijn. Er wordt nu over nagedacht of het mogelijk is dat pensioenfondsen gezamenlijk de informatie inkopen, al dan niet via VB. De schaalvoordelen zijn aantrekkelijk. Met voldoende inkoopkracht kunnen meer, resp. andere analyses van de bedrijven omtrent MVB worden gevraagd.

Ook kan meer informatie worden verzameld omtrent het rendement van MVB.

Vermogensbeheer

Indien de pensioenfondsen de krachten bundelen is het eveneens gemakkelijker om eisen te stellen aan externe (buitenlandse) partijen. Veel pensioenfondsen besteden hun vermogensbeheer uit. Zij beleggen veelal in beleggingsfondsen waarbij zij zelf geen invloed hebben op de samenstelling van deze fondsen. Deze beleggingsfondsen zijn doorgaans niet gescreend op ESG-criteria. Het zou pensioenfondsen helpen wanneer zij kunnen beleggen in beleggingsfondsen waarvan bekend is dat aandacht wordt geschonken aan ESG-aspecten bij het samenstellen van de portefeuille. Vooral over de buitenlandse vermogensbeheerders gaat het verhaal dat zij hun aanbod van producten niet kunnen/willen afstemmen op de vraag vanuit de Nederlandse markt. Indien voldoende krachten worden gebundeld moet het mogelijk zijn portefeuille en indices vast te stellen die voldoen aan de eisen van MVB, zonder dat de rendementen op voorhand onder druk staan.

Op dit moment komt het meeste voorhanden zijnde onderzoek uit het buitenland. Het kan ook een ambitie zijn van de praktische commissie om een Nederlands instrument te

ontwikkelen. Op die manier kan Nederland weer meer de toon zetten in het debat, in plaats van slechts internationale ontwikkelingen volgen.

Rol VB

De Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen wil met deze Handleiding een eerste stap zetten in het omgaan met de commotie die is ontstaan naar aanleiding van de uitingen in de media en bij het publiek. Omdat het gevoel is dat de problematiek de kop op blijft steken als de sector het niet gedegen oppakt, wil VB een stap verder gaan. De belangrijkste elementen in de VB-aanpak zouden kunnen zijn:

- aanjagen van proces bij de leden;
- aanjagen van debat met stakeholders en publieke opinie om te bewerkstelligen dat de dilemma's van de sector feitelijk maatschappijbrede dilemma's worden;
- organiseren van debat over praktische vormgeving van MVB-beleid door het instelling van een praktische commissie
- mogelijk gezamenlijk inkoop van informatie organiseren of bemiddelen bij het beïnvloeden van ketenpartners
- waar nodig en mogelijk pensioenfondsen helpen medestanders te vinden, zodat zij niet zelf elk wiel moeten uitvinden
- gesprek met vermogensbeheerders aangaan.

Het is aan de leden al dan niet met deze initiatieven van VB akkoord te gaan. Het initiatief van VB kan geen van de aangesloten fondsen binden. Elk fonds behoudt zijn eigen verantwoordelijkheid. De bundeling van krachten kan echter wel bijdragen aan een beter imago van de gehele sector van bedrijfstakpensioenfondsen.